

## VÁLASZTÓJOG TÖRTÉNETE

*„Az emberek a legtöbbet vadászat után,  
udvarlás közben és választások előtt  
hazudnak”*

(Otto von Bismarck)

### **A polgári korszak követelménye: általános, titkos és egyenlő választójog.**

A polgári jogegyenlőség sokáig nem jelentette a politikai jogok terén is az egyenlőséget. A XIX. században a legtöbb országban léteztek különböző cenzusok és a nők eleve nem kaptak választójogot.

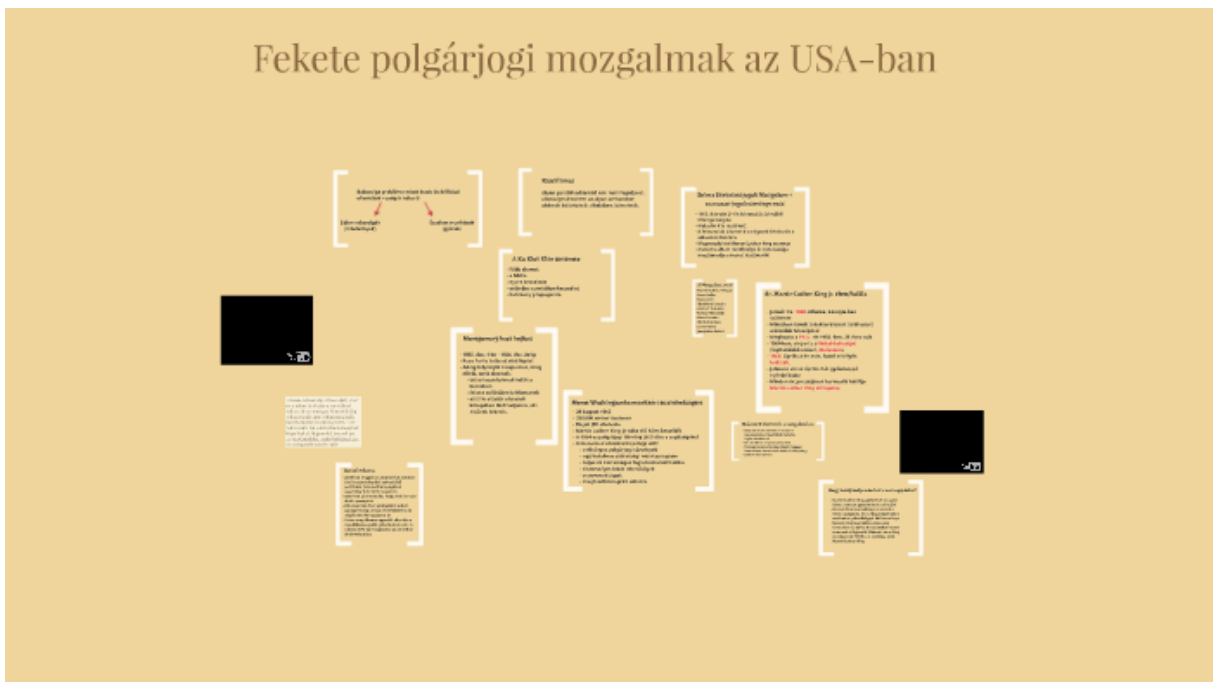
A nők végül az I. világháború hatására kapták meg a választójogot, mert míg a férfiak a fronton harcoltak, addig nagyon sokan közülük munkába álltak. Érdekes módon utoljára Svájc adta meg nekik 1967-ben!





Az Egyesült Államok déli államaiban a feketék és az indiánok nem kaptak választójogot. Ez a helyzet sokáig megmaradt a rabszolgaszabadság után is. Pl. Louisiana állam 1898. évi választójogi törvénye szerint választó: 1. aki írni-olvasni tud, 2. akinek magának, 3. vagy nejének, 4. vagy gyermekének vagyona van, 5. akik 1868 előtt (a feketék ettől kezdve kaptak politikai jogokat) választók voltak, 6. akik bár akkor nem voltak választók, de lehetek volna, 7. akiknek elei 1868 előtt választók voltak, vagy lehetek volna.

A másik trükk, amit alkalmaztak, a műveltségi cenzus. Annak, akinek nem akartak szavazati jogot adni, annak nagyon nehezen érthető szöveg olvasását és visszamondását írták elő.



Így is 1984-ben Észak Karolinában a feketék közül a választási lajstromba csak 43%, New York 45%, Florida 50%, Georgia 51%, Connecticut 52%, Virginia 53% került be!

Vagyoni cenzus: arra hivatkoztak, hogy csak a vagyonosabb emberek tudnak önállóan dönteni. Nincsenek anyagi szempontból kiszolgáltatva, mint pl. a mezőgazdasági cselédek.

Egyenlő szavazati jog egyértelműen sérül a plurális választójognál. Lásd pl. Belgium. De manipulálni lehet azzal is, hogy nem egyformák a választókerületek. Lásd Magyarország a dualizmus korában, Egyesült Államok választókerületei mindmáig!

A titkosságot sokáig azért nem tudták bevezetni, mert sokan nem tudtak írni-olvasni.



### **További követelmény:**

Igazságos választási szisztéma kidolgozása.

Stabil és legitim kormány létrehozása, az ország kormányozhatóságának biztosítása.

Esélyegyenlőség megteremtése, amely minden politikai erő számára megteremti, hogy támogatottságának megfelelő arányú szavazata lehessen

Fontos az is, hogy a választási szisztéma közérthető legyen.

Mindezek a feltételek több mint száz év alatt valósultak meg még az alkotmányos államokban is!

### **VÁLASZTÁSI SZISZTÉMÁK:**

#### **Egyéni választókerületi rendszer**

Angliában alakult ki, a rendi korszak továbbélése révén. Az ország területén annyi választókerületet alakítanak ki, amennyi képviselői hely van a parlamentben.

#### **Előnyei:**

Közvetlen kapcsolat a jelöltek és a választópolgárok között. A választók akár személyesen is megismerhetik a képviselőjüket. A képviselő, bár a nemzetet képviseli, de megismerheti a választókerület lakosságának a problémáit és tud lobbizni az érdekükben.

Stabil többségi kormány

### Hátrányai:

Nagyon nagy számú töredékszavazat lesz. Pl. három jelölt indul: a jelölt 40%-ot, b jelölt 30%-ot kap, c jelölt szintén 30%-ot kap. Hatvan százaléknyi szavazat elveszett! A győztes mindent visz. Kis pártok esélytelenek. Hosszú távon kétpártrendszer alakít ki. Lásd: angolszász országok: Nagy-Britannia, USA, Brit nemzetközösség, India, Ausztrália, Új-Zéland, Kanada, Dél Afrika.

Könnyen manipulálni lehet a választókerületek méreteivel és területük meghatározásával. 1974-ben a Munkáspárt a szavazatok 37,2%-val nyert. 2,7%-kal kevesebb szavazattal, mint a Konzervatív Pártra leadott szavazatok. Az USA-ban Lincoln, Wilson, Nixon, Kennedy, Bush és Trump is kevesebb szavazattal nyert, mint z ellenfelük!

### Congressional District 2



2 Congressional District

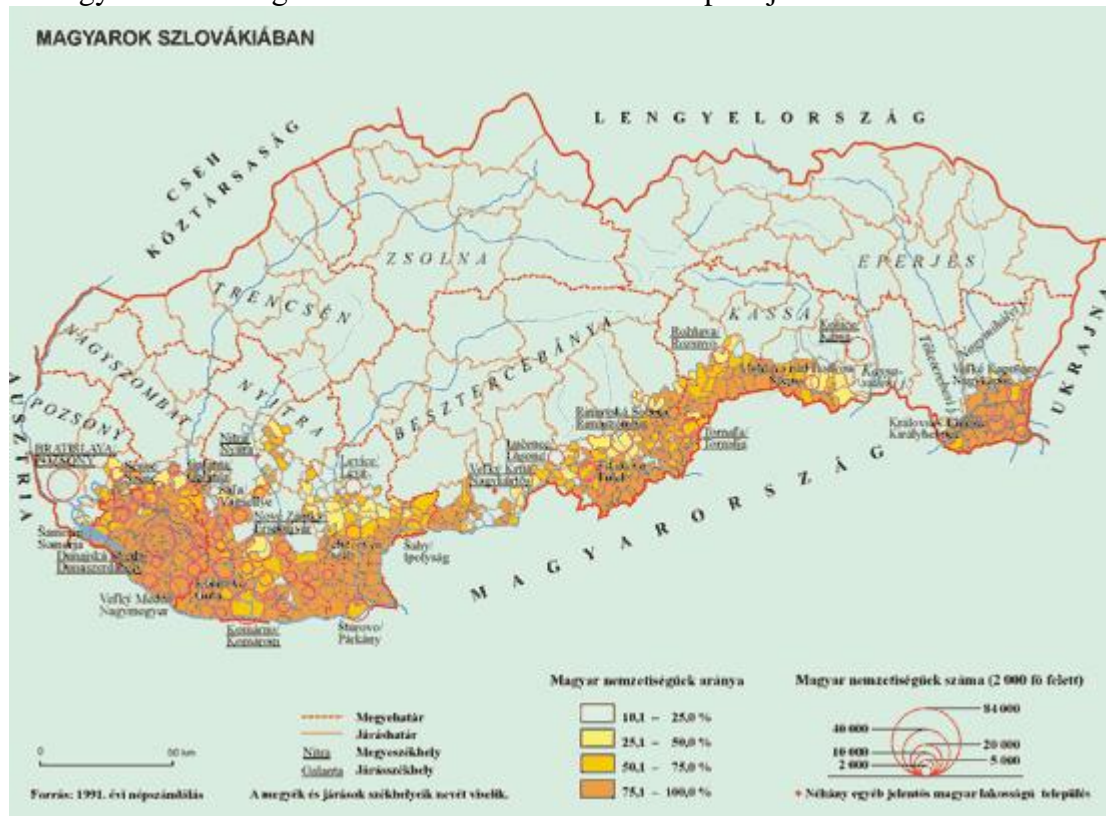
Mohave County



Arizona (8 Districts)



A magyar nemzetiségűeket is ezzel a módszerrel manipulálják Szlovákiában:



### Lajstromos vagy listás választási rendszer:

A XX. század elejétől a választójog kiszélesedésével egyre szervezettebb pártok vesznek részt a választásokon. Kiepülnek az országos párt apparátusok. Gyakorlatilag csak annak van esélye, aki valamelyik párt tagja. A párt szervezi a kampányt, a médiát és kidolgozza a programot.

### Előnyei:

Elhanyagolható számú töredék szavazat, valóban arányos képviselet, több párt versenyezhet.

### Hátrányai:

Nincs közvetlen kapcsolat a képviselőjelöltek és a választó polgárok között.

Kötött lista. Gyakorlatilag csak pártokra szavaznak.

Nagyon sok párt lesz. Könnyen el lehet érni néhány százalékot.

Nehéz stabil kormány koalíciót létrehozni. Több párt programját kell egyeztetni. A miniszterelnök nehezen boldogul a más pártokból delegált miniszterekkel. A kis pártok felértékelődnek. Akár egy ötszázalékos párt is lehet a „mérleg nyelve,” ezért sérül az arányos képviselet.

Emiatt szinte állandó kormányváltások. Pl. Franciaországban a III. köztársaság idején átlagosan 10 havonta volt kormányváltás. 1919 és 1939 között 6 havonta. Ugyanez a helyzet Olaszországban és Izraelben is.

Ezt a problémát némileg a választási küszöbvel próbálták megoldani.

## Vegyes rendszer:

A II. világháború után a Német Szövetségi Köztársaságban dolgozták ki. Tanultak a Weimari Köztársaság hibájából. Megpróbálták a két rendszer előnyeit egyesíteni. Ezt a szisztémát vettük át mi is a rendszerváltozáskor.

### A választójog története Magyarországon a szovjet típusú szocializmus időszakában.

*Megkérdezték a jereváni rádiót, hogy melyik volt az első szocialista választás?*

*Válasz: az, amikor Isten megteremtette először Ádámot, majd Évát. Ezután azt mondta Ádámnak: Ádám! Itt van Éva! Válassz magadnak feleséget!*

*(Pesti vicc)*

A választójog talán az alkotmányjog legátropolitizáltabb része. Éppen ezért a Magyar Kommunista Párt, mindenfajta fenntartás nélkül, minden eszközt (törvénytelen és erkölcsötlen egyaránt) bevetett a választási eredmények érdekében. Magyarországon nagy hagyományai voltak a választási trükköknek, sőt csalásoknak is, de ilyen mértékű manipulációkra még a sokat tapasztalt politikusok sem gondoltak.

Az 1945-ös budapesti törvényhatósági és nemzetgyűlési választásokat az 1945. évi VIII. tc. alapján bonyolították le. Az országot 16 választókerületre osztották fel és minden 12 ezer szavazat után járt egy mandátum. Rákosiék ugyanis arra törekedtek, hogy minél nagyobb egységekben történjék a választás. Minden optimizmusuk ellenére gyanították, hogy ők azért mindenütt kisebbségben fognak maradni, ezért azt remélték, hogy így kevesebb töredékszavazat fog elveszni. A kiscgazdák attól tartottak, hogy ha tömegesen mennek az emberek szavazni, akkor a tumultuózus jeleneteket ki lehet használni csalásra.

Vita alakult ki a kizárásokról. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság nyomására elvették a német nemzetiségiek szavazati jogát, de a fasiszta pártok volt tagjait nem. Rákosi a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének ülésén mindezt az alábbiakkal indokolta: „*Nem zárhatjuk ki az összes fasisztát a választójogból, mert ezek száma sok tízezerre rúg. Ezeknek a fasisztáknak jelentékeny része ipari munkás vagy föld nélküli paraszt. Gondoljunk a Böszörményi-féle kaszáskeresztesekre, akik jelentékeny része föld nélküli paraszt volt, és most pártunk tagja.*”

Ezzel szemben csak azok a pártok indulhattak el a választásokon, amelyeknek ezt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megengedte. A magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságot ténylegesen vezető szovjet parancsnokság elutasította a Demokrata Néppárt (ezen a néven két párt is indult volna), a Nemzeti Demokrata Párt és az Értelmiségi Osztály Ősi Demokrata Pártja választásokon való részvételi kérelmét.

A Magyar Kommunista Párt vezetése komolyan gondolkodott azon, hogy korlátozzák a nők szavazati jogát, mert úgy gondolták, hogy a nők kevésbé fognak rájuk szavazni, hiszen a szovjet hadsereg katonái brutális módon több százezer nőt – a kislányoktól a 70 évesekig bezárólag és kismamákat sem kímélve – megerőszakoltak. Ráadásul a háború és a szovjet fogság következtében 600 ezerrel több nő szavazott, mint férfi. (Ez volt egyébként az utolsó

olyan választás, ahol a két nem – bár azonos feltételek szerint voksolt, - mégis különböző színű borítékot kapott a szavazáskor.)

A választási kampány során hamar kiderült, hogy a Magyar Kommunista Párt messze a legtöbb eszközzel (pártirodák, mozik, közlekedési eszközök) és pénzzel rendelkezett, többel, mint a többi párt együttvéve. Emellett őket támogatta a megszálló Vörös Hadsereg, de a rendőrség és az Államvédelmi Osztály is.

Érdekesek Rákosi Mátyás instrukciói a vidékre utazó aktivisták számára:

- „*A kommunista párttól ne féljenek az emberek, hanem vonzódjanak hozzá.*
- *A kommunisták mindig szimpatikus színben jelenjenek meg.*
- *Az elvtársak legyenek hazafiasak. A pártjelvénnnyel együtt nemzeti színű szalagot is hordjanak!*

- *A tréfát nem hanyagolják el!*

- *Legyenek a kommunisták rendesek.*

- *Szemüveges nőket nem lehet falura küldeni.*

- *Ne cigarettázzanak!*

- *Fontos, hogy szemükből sugározzon a belső meggyőződés, a lelkesedés.”*

Bár a kommunista vezetők harcos ateisták voltak, most a jobb szereplés reményében harangokat vettek, toronyórákat, templomokat javíttattak meg. Rákosi még harangszentelést is „celebrált.” A kommunista párt plakátján középen Szent István, az egyik sarokban Rákosi az országot, Gerő hidakat épít. Közben Szent István szájába a következő mondatot adták: „*Azok csak emlegetnek, a legszebb elképzeléseidet mi valósítjuk meg.*”

Rákosiék úgy intézték, hogy először 1945. október 7-én Budapesten törvényhatósági bizottsági választásokat rendezhessenek. Az itt remélt 75–80%-os siker majd megadja a hangulatot a későbbi országos választásokra. Hiába indult a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt közös listán, hiába gondolták, hogy a kiscgazdák fővárosi támogatottsága kisebb, mégis a Független Kiscgazdapárt 50,5%-ot, a Magyar Kommunista Párt – Szociáldemokrata Párt közös listája 42,7%-ot kapott.<sup>1</sup>

Ezután az országgyűlési választásokon, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság javaslatára, már csak egy lista indulhatott volna el, amelyen a Független Kiscgazdapárt 47,5%-ot, a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt 20–20%-ot, a Nemzeti Parasztpárt pedig 12,5%-ot kapott volna. A nagyarányú nemzetközi (Egyesült Államok és Nagy-Britannia) és hazai tiltakozás hatására végül is engedtek, és zöld utat kapott a szabad választás.

1945. november 4-én a választásra jogosultak 92%-a járult az urnák elé. A nemzet részt akart venni a döntéshozatalban és 57%-os abszolút többséget szavazott a Független Kiscgazdapártnak. A szociáldemokraták 17,4, a kommunisták 16,9, a Nemzeti Parasztpárt pedig 6,8%-ot kapott. Egy ilyen egyértelmű és nagyarányú győzelem után egy valódi polgári demokráciában a kiscgazdapárt egymaga alakíthatott volna kormányt. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság ezt azonban nem tette lehetővé.<sup>2</sup> A Magyar Kommunista Párt pedig mindkét elvesztett választás után demagóg szólammal akarta igazolni a választási eredményeket. A budapesti önkormányzati választások után azt hirdették: „*Kik szavaztak Budapesten a Független Kiscgazdapártra? A földjüket vesztett földbirokok, a Budán megbújt nyilasok,<sup>3</sup> a Belváros burzsoá tőkésai, a feketéző, árdrágító keresztény és zsidó spekulánsok.<sup>4</sup> Ezekkel akarsz együtt menni?*”

Az országgyűlési választások után Rákosi így érvelt: „*Mikor a kiscgazdák a választási eredményeire hivatkoztak, megmagyaráztam nekik, hogy a szavazatoknak ugyan van jelentőségük, de nem lehet őket egyszeri összeadási alapon kezelni. A mi szavazóink építik újra*

---

<sup>1</sup> Nem is rendeztek több önkormányzati választást az országban egészen 1990-ig.

<sup>2</sup> A koalíciós kormányban a kiscgazdák kapták a legkevésbé fontos tárcákat.

<sup>3</sup> Tudjuk, hogy ők inkább a Kommunista Pártban „bujkáltak.”

<sup>4</sup> A kommunisták soha nem riadtak vissza az antiszemita kampánytól.

*a hidakat, ők hozzák rendbe a vasutat, ők dolgoznak a bányákban, a ti szavazóitokat pedig plébános igazítja el, vagy feketéznek, vagy nyilasok....”* A Szabad Nép 1947-ben már arról cikkezett, hogy 1945-ben a fasiszták győztek a választásokon.

Az 1945-ben megválasztott Nemzetgyűlés nem tölthette ki mandátumát. A köztársasági elnököt, a miniszterelnököt, a házelnököt, a kispártot vezetőket, a képviselőket és politikusok egész sorát megszarolták, külföldre üldözték vagy letartóztatták. Az új helyzet megoldásaként már 1947-ben választásokat írtak ki.

A Magyar Kommunista Párt vezetése és szakértői gárdája titkos terv szerint készült fel az új választójogi törvény kidolgozására, illetve az ún. választási korrekció végrehajtására. Ez utóbbi valójában a törvény, illetve a végrehajtó hatalom segítségével lehetővé tett választási csalásokat jelentette. A kommunista párt által kitűzött cél: a választási győzelem megszerzése minden áron. Az Államvédelmi Osztály emberei felmérték a lakosság politikai szimpátiáját, és azok köréből, akikről biztosak voltak, hogy nem fognak a Kommunista Pártra szavazni, kb. ötszázezer választópolgárt különféle indokokra való hivatkozással, kizártak a névjegyzékből. A választási biztosok értekezletén a kommunista vezetők az alábbi instrukciókat adták: Kovács István: *„Ne legyenek az elvtársak túlzottan törvénytisztelők! Ki kell zárni a választójogosultságból: 7–800.000 embert. Ezek azon felül vannak, akiket a törvény töröl a választási névjegyzékből. Hogy néz ki ez megyénként? Minden választókerületben (összesen 16 van) annyiszor ezer reakciót kell kizárni, ahány jelölt van a megyében. Csongrád-Csanád választókerületben pl. 31 jelölt van, ott tehát 36.000 reakciótól kell megszabadulni. Kevesebbet ne zárjanak ki, mint amennyit mondtam, valamivel többet lehet....”* Szirmai István: *„Feladatunk, hogy a reakció szavazótáborát leszűkítsük. Úgyesen szervezve ezt meg is lehet csinálni. Pl. ha egy házban 60 szavazó van, és ebből 14 reakciós, ezeknek elfelejtik kikézbésíteni a számlálólapot. Az összeíró biztos feladata, hogy megállapítsa, hogy kinek nem szabad szavazni. Vagy el lehet felejteni a kitöltött számlálólapot leadni az összeíró bizottságnak. Menjen és keresse az illetőt. Az összeíró bizottságban dolgozó kommunisták különböző okmányok bemutatását kérhetik a választói jogosultság megadása előtt... Pl. az összeíró bizottság felszólítja, igazolja, hogy nem volt tagja valaminek, kérhet bármilyen iratot. A kért okmányok beszerzése időbe telik és utánajárásba kerül. Sokan nem lesznek hajlandók végigcsinálni egy ilyen eljárást. Ezen a módon jelentős tömegeket lehet kizárni. Kevesebb lesz a szavazó és így pártunk százalékaránya nő.”* A Belügyminisztériumtól lesz még egy segítség. *A számlálólapok rendkívül sok kérdést fognak feltenni és komplikált kérdéseket. A kérdések között feltétlenül meg fogjuk találni a kizáró okot.”*

Az elvtársak tényleg nem lettek törvénytisztelők. Pl. zsidókat és olyanokat, akik náci koncentrációs táborokban voltak, fasisztáknak minősítettek, akadémiai tagokat *„elmebeli gyöngeség”* címén fosztottak meg a választójoguktól. Emellett kizárták többek között a Csehszlovákiából áttelepített magyarokat is. Összesen 732.814 embert zártak ki.

A Kommunista Párt a jobboldali pártokat igyekezett szétzilálni vagy alaposan meggyöngíteni. Már az ún. *„Köztársaság-ellenes összeesküvés per”*-rel, illetve az ahhoz kapcsolódó nyomásgyakorlással gyakorlatilag szinte teljes mértékben tönkretették az 1945-ös választást abszolút többséggel megnyerő Független Kisgazdapártot. Ezután az 1947. évi XXII. tv.-be olyan új kizárási elveket is beiktattak, amelyek közül egy Sulyok Dezsőre a Szabadság Párt vezetőjére illett, mert így megszabadulhattak attól a párttól, amely a kisgazdák örökébe léphetett volna.<sup>6</sup> Sulyok Dezső értésére adták, hogy a Nemzetgyűlés feloszlata és az új választások közötti időben, amikor nem érvényes a mentelmi jog, le fogják tartóztatni pártja összes képviselőjét, ezért inkább feloszlatta pártját és külföldre menekült. Ezután már csak két

---

<sup>5</sup> A Belügyminisztérium Rajk László vezetésével bonyolította le a választásokat. Az Államvédelmi Osztály Péter Gábor vezetésével állította össze azoknak a listáját, akiket kizártak.

<sup>6</sup> Népszerűségüket mutatta, hogy lapjuk, a Holnap 300.000 példányban jelent meg. A kommunista párt a nyomdász szakszervezet révén érte el megszüntetését.



ellenzéki párt maradt. Az egyik a Barankovics István vezette Demokrata Néppárt, amely deklarálta keresztény irányzatú volt. Csakhogy amíg a Magyar Kommunista Párt szinte korlátlan anyagi forrásokkal, nyomdával, párhelyiségekkel, autókkal, mozival, fizetett pártalkalmazottak százaival rendelkezett, addig a Barankovics-vezette pártnak egyik sem volt ezek közül. Önzetlen mozgalmi emberek, leginkább a KALOT tagjai szervezték a kampányt, és a költségeket leginkább saját zsebükből fedezték. A másik határozott ellenzéki erőként a Pfeiffer Zoltán vezette Magyar Függetlenségi Párt működött. Azért, hogy az ellenzék minél jobban megosszák, Balogh Istvánt megszarolták: vagy letartóztatják vagy pártot alapít. Balogh páter inkább az utóbbit választotta, így jött létre a Független Magyar Demokrata Párt.



Míg a Magyar Kommunista Párt több száz nagygyűlést tartott, óriási apparátussal és sok millió forintot költve, addig az ellenzéki pártok gyűléseit az Államvédelmi Osztály emberei folyamatosan zaklatták, provokálták. Pfeiffer Zoltánt egy ilyen választási gyűlésen úgy megverték, hogy a továbbiakban nem tudott részt venni a választási küzdelmekben. Ilyen előzmények után került sor a választásokra, ahol a kommunisták még az ún. kékcédulás hadműveleteket is bevetették. A választási törvény ugyanis lehetővé tette, hogy aki nem a lakóhelyén szavaz, az a Belügyminisztérium által kinyomtatott szavazólappal voksolhat. Ezért több százezer ilyen nyomtatványt állítottak elő, majd kommunista aktivisták buszokkal, teherautókkal járva az országot tucatjával dobálták be az urnákba a kékcédulákat. (Heves megyében így több szavazat érkezett, mint ahány szavazópolgár ott élt!) Aki ez ellen felszólt, könnyen úgy járhatott, mint Karig Sára,<sup>7</sup> aki mint az egyik választási bizottság tagja, tiltakozott a csalások ellen, mire az ávósok letartóztatták, s a szovjetek egy vorkutai táborba vitték.<sup>8</sup>

A kormánypártok mandátumát tovább növelte a szintén az egyenlő választójogot sértő, ún. prémiumos rendszer is.

Az 1947-ben megválasztott országgyűlés sem tölthette ki mandátumát, hiszen a törvényben meghatározott 4 évhez képest csak 13 hónapig működhetett. Ekkor már rendkívül gyorsan működött a kommunista párt „szalámitaktikája.”<sup>9</sup> 1947 novemberében feloszlatták a Magyar Függetlenségi Pártot, 1948. júniusában a Magyar Kommunista Párt magába olvasztotta a Szociáldemokrata Pártot és Magyar Dolgozók Pártja néven működött tovább, 1949 januárjában a Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek elleni per miatt beszüntette tevékenységét a Demokrata Néppárt. A megmaradt, már egyébként is teljesen jellegtelenné vált pártokat (Független Kisgazdapárt, Nemzeti Parasztpárt, Független Magyar Demokrata Párt, Magyar Radikális Párt) beolvasztották az újonnan létrehozott Magyar Függetlenségi

<sup>7</sup> Karig Sára (1914 – 1999) műfordító. Embermentő tevékenységéért 1985-ben a Jad Vasem Világ Igaza kitüntetésben részesítette.

<sup>8</sup> SALAMON Konrád: Magyar történelem (1914–1990). Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. 135. o. A legdurvább csalásra Dör községben került sor. A választás napján este fél nyolc órakor egy állítólag rendőrökből álló csoport betört a szavazóhelyiségbe és fegyvert fogva a szavazatszedő bizottság tagjaira kicserélték a szavazólapokat. Ezután megfenyegették őket, hogy ha beszélni mernek erről, Szibériába kerülnek. (A bizottság kommunista elnöke nem észlelt semmilyen szabálytalanságot.) Lásd: SZERENCSES Károly: *A kékcédulás hadművelet. Választások Magyarországon, 1947*. Budapest, Ikva, 1992. 70–71. o.

<sup>9</sup> A szalámitaktika kifejezést állítólag Pfeiffer Zoltán találta ki, amikor a koalíciós korszak politikai elemzését végezte és közben egy szalámit szeletelt.

Népfrontba,<sup>10</sup> ami gyakorlatilag ezeknek a pártoknak a felszámolását jelentette. Így fordulhatott elő, hogy az 1949. május 15-én megtartott választáson a Magyar Dolgozók Pártja kádereiből összeállított listával egyedül a Magyar Függetlenségi Népfront indított jelölteket, pontosan annyit, ahány parlament mandátum volt. A választópolgár ezután csak igennel vagy nemmel szavazhatott. Az esetleges elutasítás, illetve a választásoktól való távolmaradás ellen óriási kampányt kezdtek. 200.000 „népnevelő” járta a választókerületeket. (30 szavazóra jutott egy agitátor.) Szép szóval, ígérettel, de fenyegetésekkel is próbálták őket meggyőzni a részvételről és az igen szavazatról. Pl. azt hirdették: „*Ha mégis valaki nem szavaz, a népének, hazájának, családjának ellensége.*” A Szabad Népből Losonczy Géza vezércikkben hívta fel a figyelmet: „*Tudatában kell lennünk annak, hogy minden szavazat, melyet a Népfront kap, szavazat a békére, és minden tartózkodás a szavazástól nyílt szavazással egyenlő a háborúra.*” A kampány irányítói utasításba adták: „*Meg kell mondani, be kell vinni a tömegbe, hogy mi tudjuk, hogy kik nem szavaztak le, és pontosan tudjuk kik a mi ellenségeink, és magára vessen, ha majd ezt viszonzni fogjuk.*” A minél nagyobb részvétel érdekében figyelemmel kísérték, hogy kik azok, akik délelőtt nem mentek el szavazni, s az otthonmaradókat délután felkeresték és rábeszéltek a voksolásra. Az ágyban fekvő betegeket mozgó urnával látogatták meg. Így tudták elérni, hogy a választásra jogosultak 95,6%-a szavazott igennel, 2,8%-a nemmel. Természetesen ezek az adatok nem hitelesek, mert az 1949. évi IX. tv. a Magyar Függetlenségi Népfrontra bízta a választások lebonyolítását is, ezzel megszűnt a szavazatszámolás alkalmatlan kontrollja. Utólag olyan eredményt hoztak ki, amelyet csak akartak. Jól illusztrálja ezt egy későbbi eset. Kádár János a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1967. február 15-i ülésén, a közelgő választásokról szóló napirend kapcsán az alábbi instrukciókat adta: „*Szép eredményeink ígérkeznek. De talán nem értenek félre, ha azt is megemlítem – és kérem, ne hogy így győzzünk –, hogy a legutóbbi választások eredményeit itt a középpontban egy kicsit meghamisítottuk. Amikor ugyanis befutottak az eredmények, kiderült, hogy 102%-ra győztünk. Ezt az eredményt egyszerűen meghamisítottuk, levágtunk belőle vagy hat százalékot, de kérem, hogy ez maradjon közöttünk.*”

A nem szavazathoz – bármennyi is volt a valódi számuk – nagy bátorság kellett, hiszen ha valaki automatikusan bedobta szavazólapot az urnába, az igennek számított. Az ellenszavazathoz be kellett menni az elfüggönyözött fülkébe és ott két vonalat kellett húzni a szavazólap alján lévő rubrikába. (Természetesen a legtöbb helyen nem fogott a toll.)

A kommunista vezetés mindvégig legitimációs kérdésként kezelte a választáson való részvételt. Kádár János még az 1985 júniusában, Csepelen elmondott beszédében is kiemelte, hogy a választásoknak „*megvan a maga politikai jelentősége. Büntetőjogi szankció természetesen nem sújtja azt, aki nem szavaz. [...] A szavazás a politikánk, a rendszerünk, a népi hatalmunk, a szocializmus, a béke és az építő programok melletti kiállást, állásfoglalást jelent....*”

Az 1949–1985 közötti kilenc országgyűlési választás körülményeire jellemző, hogy az 1949-es és az 1985-ös választást leszámítva a részvétel sohasem volt kevesebb 97 %-nál, és ezen felül a Magyar Hazafias Népfront jelöltjeire leadott igen szavazatok aránya legtöbbször meghaladta a 99%-t.

---

<sup>10</sup> Magyar Függetlenségi Népfront 1949. február 1-jén jött létre Rákosi Mátyás vezetésével. Révai József a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének márciusi ülésén erről így nyilatkozott: „*A népfront szükséges a mai fejlődési szakaszban, elkerülhetetlen és ezért helyes, de átmeneti jellegű alakulat, amely átmenete, közbenső lépcsőfok a polgári demokratikus többpártrendszerrel a proletárdiktatúra egypártrendszerére felé [...], transzmisszió, összekötő áttétel a munkásosztály és a többi dolgozó rétegek között, de áttétel az adott helyzetben, amikor a mi proletárállamunk még nem haladta túl, nem vetkőzte le teljesen a polgári demokratikus maradványokat.*”

# ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

1949. május 15.

## NAGYBUDAPESTI

választókerület

# Szavazólap

NŐ

### MAGYAR FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT



*Országgyűlési képviselőjelöltek:*

RÁKOSI MÁTYÁS	HARRER FERENC DR.
GERŐ ERNŐ	SZABÓ PIROSKA
MAROSÁN GYÖRGY	GÁSPÁR SÁNDOR
BOGNÁR JÓZSEF	FÖLDES MIHÁLY
RÉVAI JÓZSEF	KATONA JENŐ
RIES ISTVÁN	VÁCI MIKLÓSNÉ
APRÓ ANTAL	VÁGVÖLGYI TIBOR
VAS ZOLTÁN	ALVINCZI IMRE DR.
HORVÁTH MÁRTON	BENKE VALÉRIA
RATKÓ ANNA	DABRONAKI GYULA
HARUSTYÁK JÓZSEF	MÜNNICH FERENC
PARRAGI GYÖRGY	PESTA LÁSZLÓ DR.
DRAHOS LAJOS	KÁDAS ISTVÁN
E. MAJLÁTH JOLÁN	WEIL EMIL DR.
KÖBÖL JÓZSEF	CSIKESZ JÓZSEFNÉ

AKI ELLENE SZAVAZ. AZ KÉT VONÁSSAL A KÖRT KERESZTŰL HÚZZA.



A Központi Bizottság 1985. június 26-i ülésen a szokásostól eltérően vita alakult ki a választási eredmények értékelés körül. Az előadó Horváth István zárszavában kijelentette: „...a 95%-os részvételi arány (ami a korábbi évtizedekhez képest alacsonyabb) a 'legminimálisabb zaklatással' jött létre.”

Az 1949-es választásokon még manipulálták a névjegyzéket, de csak kb. 200.000 embert fosztottak meg a választójogától. Az 1958-as választások előtt is néhány helyen ún. preventív őrizetbe vételre került sor. A hivatalos indokolás szerint a letartóztatottak többsége büntetett előéletű huligán. Az 1959. évi II. tv. megszüntette az időközben értelmetlenné vált kizárásokat, és a választójogosultság korhatárát 18 évre szállította le. Ettől kezdve csak az nem szavazhatott, akit a közügyektől eltiltottak, szabadságvesztését, internálását töltötte vagy előzetes letartóztatásban volt.

A Kádár-rendszerben csökkent a represszió, rövidebb és visszafogottabb lett a kampányidőszak. A lakosság mind nagyobb része engedhette meg magának, hogy nem vett részt a választási agitációban. Az iskolákban, a munkahelyeken, a közintézményekben a választópolgárok néhány százalékos részvételével zajlottak le a jelölógyűlések és a választási előkészületek. Ezért is lepott meg sokakat az 1985-ös választásoknál a kötelező többes jelölésből adódó, de rendkívül visszafogott választási kampány.

Az egypártrendszerben a listás választási szisztéma túlságosan is kirívónak tűnt. Ezért Bulgária 1953-tól, Csehszlovákia 1954-től, Románia 1952-től áttért az egyéni választókerületi rendszerre. Magyarországon ez az átállás a tanácsai választásoknál már 1954-ben megtörtént, de az országgyűlési választásoknál az 1956-os forradalom miatt csak 1967-ben került sor az egyéni választókerületi rendszerre való átállásra (1966. évi III. tv.). Az egyéni választókerületekben megválasztott képviselőtől a helyi problémák megoldását várták, így legalább lett valamilyen gyakorlati haszna a képviselői mandátumnak. Ezért egyre több választókerület igyekezett befolyásos pártvezetőket megnyerni képviselőnek. Értük sokszor több választókerület is versenyzett.

Az 1953. május 17-én megválasztott országgyűlés mandátuma 1957. május 17-én járt le. A Kádár János vezette kormány azonban korántsem volt abban a helyzetben, hogy közvetlenül a forradalom leverése után ilyen jelentőségű eseményt számottevő politikai kockázat nélkül bonyolítson le. Ezért másfél évvel meghosszabbították az országgyűlés mandátumát, s a választásokra 1958. november 16-án került sor.

Az 1972. évi I. tv., amely módosította az alkotmányt, négyről öt évre emelte fel az országgyűlési ciklus időtartamát, mivel a Szovjetunió Kommunista Pártjának mintájára a Magyar Szocialista Munkáspárt is ötévenként tartotta kongresszusát. Egyúttal az ötéves tervvel is sikerült így összehangolni az országgyűlés mandátumát.<sup>11</sup> Az 1975. évi I. tv. és az 1976. évi VI. tv. összevonta az ötévente sorra kerülő országgyűlési és tanácsai választásokat. A Kádár-rendszer mindenáron csökkenteni akarta az államigazgatást és a lakosságot is mozgósító események számát.

A polgári demokráciában a pártok, az állampárti diktatúrában – a valóságot elkendőzve – formálisan a Magyar Függetlenségi Népfront jelölte a képviselőjelölteket. Valójában a döntés joga a Magyar Dolgozók Pártja Titkárságának és a Politikai Bizottságnak a hatáskörében volt. 1953-ban a Magyar Dolgozók Pártja központi és helyi szervei vezetőinek, az Államvédelmi Hatóság, az Egyházügyi Hivatal véleményének meghallgatása után a titkárság a képviselőjelöltek összetételéről a döntést egy öttagú bizottságra bízta, melyet Rákosi Mátyás vezetett, tagjai pedig Gerő Ernő, Ács Lajos, Házi Árpád és Földvári Rudolf voltak.

A jelölógyűlések intézménye a Szovjetunióban alakult ki. Lenin szerint a „szocialista demokrácia” legmagasabb fokát biztosító elv: „...a választói alapegység és az egész államépítés alapsejtje a szovjet hatalomnál nem a területi beosztásnak megfelelő kerület,

---

<sup>11</sup> A többi szocialista ország is akkoriban tért át az ötéves ciklusra: Bulgária és Csehszlovákia 1971-ben, Románia 1972-ben, Német Demokratikus Köztársaság 1974-ben.

*hanem a gazdasági, termelési egység, az üzem, a gyár.*” A kezdeti, esetleges szabályozást az 1936-os sztálini alkotmány stabilizálta azzal, hogy a 141. §-a kimondta: „*a jelölógyűléseken a párt, a szakszervezetek, az ifjúsági szövetség és a kulturális egyesületek tehetnek ajánlásokat*”.

Magyarországon – bár óvatos formában – már 1953-ban is tartottak jelölógyűléseket. Időtartamát maximálisan másfél órában szabták meg, s a precízen kidolgozott forgatókönyv eredményeként minden gyűlésen végül Rákosi Mátyást jelölték. A sajtó tudósítása szerint Rákosinak négy jelölógyűlést szerveztek, 1500–2000 résztvevővel, amiről a *Szabad Nép* mindig a címlapon tudósított. Gerő Ernő, Farkas Mihály, Révai József 1000 fős jelölógyűléseket kapott, belső *Szabad Nép*-oldallal. A többi listavezetőnek 500 fős gyűlés, rövid hírrel, a többieknek 100-as, 200-as részvétel jutott, helyi tudósítással.

Az 1970. évi III. tv., a választójogi novella, a választópolgárok „*közvetlen demokratikus*” fórumára ruházta a jelölés jogát. A jelölógyűléseken ennek megfelelően jelöltek állíthattak a Hazafias Népfront szervei, a társadalmi szervezetek, az üzemek (a termelőszövetkezetek nem!) dolgozóinak közössége, továbbá elvileg bármelyik választópolgár (29. §). A jelölógyűléseken a szavazatok legalább egyharmadával maguk a választók jelölhettek képviselőjelölteket. A bejelentéshez csatolni kellett a jelölt nyilatkozatát arról, hogy a Hazafias Népfront programját és a jelölést elfogadja (43. § [3] bekezdés).

Mivel az egész intézményt az egyéni választókerületekben a pártvezetés által elindított jelöltek legalizálására találták ki, ezért nem dolgozták ki racionálisan és részletesen a szabályozását, a jelölógyűlés eljárási rendjét. Nem rendelkeztek arról, hogy a jelölógyűlésről szóló információkat hol és milyen módon kell közzétenni, sokszor előfordult, hogy a helyi lakosok nem is tudtak róla, csak egyes munkahelyi dolgozókat, pártaktivistákat mozgósítottak. Egyébként is a jelölógyűléseken részt vehetett egy másik választókerület lakosa is. Előfordult az is, hogy a résztvevők többségének semmi köze nem volt a választókerülethez. Még az is megtörtént, hogy fiatalok, tehát szavazati joggal nem rendelkezők is részt vettek a jelölógyűléseken. A jelölógyűléseket leginkább a nagyobb üzemekben, gyárakban tartották meg, de a lakóhelyen megszervezett jelölógyűlésnél elsődlegesen a környékbeli munkahelyi kollektívákat mozgósították.

A párt- és a népfrontszervezetek 1971-ben 556, 1975-ben 872 jelölógyűlést tartottak. Ezeken kb. 330 ezer választó, tehát a választásokra jogosultak 4,2%-a jelent meg (1971-ben 250 ezer, 3,6%).

Attól kezdve, hogy a kötött listás szavazásról áttértek az egyéni választókerületi rendszerre, a törvény elméletileg nem zárta ki a kettős, sőt akár többes jelölést sem.<sup>12</sup> Természetesen minden jelöltnek a Hazafias Népfront programját kellett képviselni. Többen féltették a rendszer biztonságát ettől a lehetőségtől. Nekik Apró Antal az országgyűlésben így válaszolt: „*Lehet, hogy egyes választókerületekben több jelölt is lesz, de a politika, amit képvisel, a program, amivel fellép, egy és ugyanaz.*” Ennek ellenére a pártvezetés bizalmatlanul viszonyult a többes jelölésekhez. 1971-ben még 45 többes jelölésre került sor, sőt Budapest III. kerületében a 6. választókerületben még az is megtörtént, hogy a két hivatalos jelölt mellé a jelölógyűlésen lévő választópolgárok ún. lakossági jelöltet is állítottak. Szép Zoltán pedagógust, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tudományos segédmunkatársát ráadásul képviselői mandátumhoz is juttatták. Szép Zoltán párttagként, sőt pártfeladatként a helyi pártvezetők ünnepi beszédeinek írója volt, mégis a pártvezetésen belül komolyan foglalkoztak a példátlan skandalummal. Nemes Dezső azonnal fel is vetette a „*nem a feladata magasztán álló kerületi pártbizottság*” ez irányú felelősségét. Aczél György az eseményeket összegző Politikai Bizottsági ülésen elmondta: „*Számomra megdöbbentő volt, hogy néhány helyen mennyire nem ismertük a hangulatot. Például Szép Zoltán ügyében kora délután beszéltem a kerületi tanáccsal, ők azt hitték, hogy teljesen esélytelen. A végén megkapta a többséget. Ennek*

---

<sup>12</sup> A Német Demokratikus Köztársaság választójoga is lehetővé tette a többes jelölést, a lengyel választójogi törvény pedig kötelezően előírta azt.

tapasztalatával érdemes lenne foglalkozni. Egyébként 30–40 fiatal kiszista agitált mellette, akik szinte minden lakásba elmentek. S úgy érzem az ellenagitáció durvasága is ezt segítette.” Mindenesetre 1975-ben már csak 34, 1980-ban pedig 15 kettős jelölést fogadtak el. (Romániában ugyanabban az időben, 1980-ban a választókerületek 90%-ban két vagy több jelöltet állítottak.) 1975-ben már Szép Zoltán sem indult a választásokon, mert egy fővárosi pártvezető telefonon megfenyegette: „Ha újra jelölteti magát, nem tudjuk garantálni a testi épségét.”

Az 1980. évi 15 kettős jelölés jól illeszkedett a korabeli statisztikai szemlélethez: üzemtechnikus-vegyésztechnikus, orvos-üzemorvos, gyári osztályvezető-gyári mérnök, vegyésztechnikus-autószerelő, varrónő-pénztárosnő, üzemvezető-főmérnök, lakatos-kárpitos, textilmunkás-esztergályos, műszerész-műszerész, gyári ellenőr-segédművezető, lakatos-hegesztő, tsz. kombájnszerelő-tsz. kombájnszerelő, gépszerelő-gépszerelő. Arra is odafigyeltek, hogy mindig azonos neműek „versengjenek” egymással. Csak egy „vegyes páros” indult.

Ugyanilyen csökkenő tendencia volt megfigyelhető a tanácstagok többes jelölésénél. A párapparátusnak így volt kényelmesebb, de az esetleges jelöltek közül is kevesen vállalták a „megmérettetést”, a „bukást.”

Az 1980-as évek elején az ország gazdasági helyzetének és a lakosság életszínvonalának kritikus romlását látszatintézkedésekkel, többek között a kötelező többes jelölés bevezetésével próbálták ellensúlyozni (1983. évi III. tv.).<sup>13</sup> Ezzel a látszólagos engedménnyel a nyugat-európai kommunista pártoknak is igyekeztek segíteni.<sup>14</sup> A szocialista demokráciában ami jog, az egyben kötelesség is. Valójában a pártvezetés nem sokat kockáztatott, hiszen a jelölteknek továbbra is a Hazafias Népfrent választási programját kellett elfogadniuk. A „választás” legfeljebb abból állhatott, hogy ugyanazt a programot melyikük fogja jobban képviselni.

A kötelező kettős jelölést és a jelölőgyűlések adta lehetőséget az akkorra már egyre merészebbé váló ellenzék és néhány lelkes értelmiségi megpróbálta kihasználni. Ezért a helyi pártszervek az ilyen kísérleteket különböző trükkökkel próbálták leszerelni. Több helyen is titokban tartották a nagyközönség előtt a jelölőgyűlések helyét és idejét, vagy félrevezető információkat adtak. Az is előfordult, hogy valamilyen katonai objektumban tartották, ahova csak engedéllyel lehetett belépni. Amennyiben mégis megtudták, hogy hol lesz a jelölőgyűlés, akkor a termet megbízható pártaktivistákkal töltötték fel, így a helyi polgárok már nem, vagy alig fértek be. A ifj. Rajk Lászlót „leszavazó” jelölőgyűlésre civil ruhás rendőröket vezényeltek ki, akik egy órával a jelölőgyűlés előtt a teremben minden helyet elfoglaltak, így a választópolgárok már nem férhettek be. A választójogi törvény szerint a választási csalások esetén a zárt ülésen tárgyaló választási elnökségekhez lehetett fordulni. Az ellenzéki spontán jelöltek tehát nem kerülhettek fel a jelöltek közé, de több helyen is a választók a többes jelölés révén kibuktattak számos szakszervezeti vezetőt, népfrentvezetőt, megyei „kiskirályt,” volt miniszterelnököt, belügyminisztert stb.

A szavazók döntő többsége azonban pusztán formai szempontok alapján döntött. Akiknek doktori címe volt, a nőekkel szemben a férfiaknak, a magyaros hangzású neveknek nagyobb esélye volt. Érdekes adalék, hogy a kettős jelölés mellett megnőtt a párttagok aránya az országgyűlésben. (Az állampárt soha ennyi taggal nem képviseltette magát a parlamentben!)

A vesztes képviselőjelölteket többféleképpen is kárpótolták. Kitalálták pl., hogy aki legalább 25%-ot kapott, az pótképviselő lett.

---

<sup>13</sup> Pozsgay Imre szerint: „A külföldi adósság elviselhetetlen terhei, az ország fizetőképességének és hitelképességének megőrzése Kádárt ellenállhatatlan erővel a további liberalizálás irányába toltá.” Lásd: Pozsgay Imre: 1989: Politikuspálya a pártállamban és rendszerváltásban. Budapest, 1993. 71. o.

<sup>14</sup> Különösen a francia és az olasz kommunista vezetők nehezen tudták megmagyarázni a közvéleménynek a 99%-os „választási győzelmeket.”

Kádár János az ellenzéki jelöltek próbálkozásait nem tudta feldolgozni. A Központi Bizottság előtt többször is visszatért erre a témára: „*Végül is kit támogatunk, ha több jelölt van? Mondjuk van négy jelölt, mi van akkor? Ez a vizek sodrására van bízva? Ez a bizonyos egyenlő esély? Azt választanak akit akarnak? Ez valahogy nem volt egészen végiggondolva.*”

A kettős jelölés, a választók általi megmérettetés alól mentesültek azok, akiket az ún. országos listán indítottak el a választásokon. Ide csak annyi jelöltet lehetett állítani, ahány mandátumot a Népköztársaság Elnöki Tanácsa megállapított: „*a választópolgárok az országos választási listán 35 képviselőt választanak*” (1/1985. sz. NET határozat).

A legfőbb párt- és állami vezetőknek nem kellett attól rettegniük, hogy a nép leszavazza őket, sőt vissza sem hívhatja őket (10 Politikai Bizottsági tag, 16 Központi Bizottsági tag, 7 társadalmi szervezet vezetője, 7 kormánytag). A többiek a reprezentáció érdekében mandátumhoz jutott lelkészek, nemzetiségi vezetők, akiket a helyiek nem szívesen jelöltek, hiszen nekik befolyásos, a választókerület érdekében lobbizó képviselőre volt szükségük.

## VÁLASZTÁSI CSALÁSOK, MANIPULÁCIÓK

*„háromszor szavazánk és mégis veszítenénk,  
mert az ellen négyszer szavazott  
(Arany János a választási vereségéről)*

A magyar választópolgároknak körülbelül 1 %-a hivatásos politikus, 5 %-a aktívan politizál, 15 %-a viszonylag jól tájékozott, 75 % viszont alig tud a közéletéről valamit. A híres Gallup aforizma szerint a választásokat tehát azok döntenek el, akik egy héten átlagosan öt percnél kevesebbet foglalkoznak a politikával. Ezért mondta Deák Ferenc, hogy a „*Mandátumhoz vagy nagyon sok ész kell, vagy nagyon sok pénz.*” Azt pedig már Arisztoteles is megmondta, hogy nem azt választják meg aki legalkalmasabb egy állás betöltésére, hanem aki az állás megszerzésében a legjobb.

A szavazásokra mindenkinek el kell menni mert sokszor csak egy voks dönt. I. Károly brit király kivégzése, Virginia államban a német nyelv hivatalossá tétele, 1801-ben Thomas Jefferson elnöksége, 1845-ben Texas felvétele az államok sorába, Andrew Johnson győzelme, 1875-ben a francia köztársaság, 1920-ban a nők szavazati joga Tennessee-ben egyaránt egy szavazaton múlt.

Régen a kampány egyik fontos eszközének számítottak a kortes dalok, rigmusok, amelyeket közismert dallamokra írtak. Ezekből közlök most néhányat.

Egy Kemény Zsigmond melletti kortes nóta:

*„Mi követünk Kemény Zsigmond,  
Mind igaz az, amit ő mond,  
Akármilyen a kabátja,  
Deák Ferenc a barátja.”*

(Kemény Zsigmond évekig ugyanabban a kabátban járt.)

A Kossuth Lajos azt üzenté ... dallamára:

*„Híres volt már mint prókátor,  
Két bőrt nyúzott egy rókárol,-  
Mégis felkopott az álla-  
S a hivatalt alig várja!  
Éljen Pázmány!”*

Sokszor nem volt megfelelő ihlete a rigmus faragóknak, akkor ilyen kétsorosok születtek:

*„Fene egye! Ha nincs más,*

*Éljen Szokoli Tamás!”*

Ugyanebbe a kategóriába tartozott Papp Elek programbeszéde, aki az alábbi kérdést tette fel a választási gyűlésen:

*„Mit akartok inkább? Beszédet vagy bort?”*

*Bort!”* – volt az egyöntetű válasz.

Egy-egy ügyes fogás azonban sokszor többet ért több tucatnyi kiváló szónoklatnál. Petőfi Sándorról azt terjesztették, hogy tót király akar lenni és orosz kém.

Dobránszky Péter műegyetemi tanár Gyergyószéken indult. A székelyek kérdezték, hogy a Dobránszky milyen név. A kortesek rávágták, hogy lengyel, erre a derék székelyek Bem apóra emlékezve megválasztották.

Gyulai Pál ellen viszont elég volt kitalálni Kolozsvárott, hogy ő volt aki elvesztette a csatát Solferinónál.

Gróf Hunyadi Lászlót azután választották meg, hogy kortesei kijelentették:

*„Íme atyafiak, ez az a Hunyadi László, akit a németek lefejeztek Budán, a Szent György terén.”*

A Dualizmus korában előfordultak szavazat vásárlások is. Félbe szakították a papír ötforintost és a szavazás után adták oda a másik felét is. Állítólag tele volt az ország összeragasztott pénzekkel.

Deák Ferenc bölcsességét igazolta az az eset, amikor az egyik párt kiosztotta a tíz forintokat a szavazóknak, (úgy látszik megbíztak bennük, ezért nem tépték ketté). A másik párt erre azt üzent, hogy ők viszont húsz forintot adnak, de kérik az ellenpárt tízesét. Hosszú sorokban álltak az emberek, és ki tudja, hogy mikor jöttek rá a turpisságra.

A vesztegetési ügyek köz szájon forogtak, így amikor egy képviselőjelölt megpróbált tisztának látszani és ilyen módon szólni a választóihoz: *„Én olyan negyvennyolcas vagyok, hogy csak 48 forinttal jöttem a választásokra!”* Rögvest meg volt a felelet: *„Hát a többi 1800 hol van?”*

A legdurvább esetek abból adódtak, ha a hatóságok is beavatkoztak a választásokba. Pl. az italmérési engedélyt bevonták azzal, hogy majd a választások után adják vissza annak, aki *„jól viseli magát.”* Tűzrendészeti razziákat tartottak az üzemekben és műhelyekben és mindenütt találtak szabálytalanságot, de megmondták, hogy hogyan lehet az ügyet elsimítani. Tisztviselők ellen különböző vizsgálatokat rendeltek el, a közszállítókat figyelmeztették stb. A vasútépítések idején az ellenzéki településeket kikerülték, vagy ha ez nem volt lehetséges az állomásépületet jó messze építették fel. Gyalogoljanak csak azok a kurucok. Ellenzéki településeken gyakran hangzott el a közismert rigmus: *„Éljen Kossuth, nem kell vasút!”* Néhány helyen a lányok alsószoknyájának az aljára írták ezt a jelszót, így csak akkor lehetett látni mikor táncoltak.

Természetesen a szavazni mindig a kormánypárti településeken lehetett, hadd utazzanak az ellenzéki emberek. Néhány esetben a főispán valamilyen járványra hivatkozva karantént rendelt el, vagy lefoglaltak előre minden közlekedési eszközt. Amikor mégis megérkeztek az ellenzéki szavazók a választások helyszínére, akkor a tűző napon várakoztatták őket. (A kormánypárti szavazók az árnyékban állhattak, és már reggel leszavazhattak.) Eközben a csendőrök zaklatták őket. Pl. *„véletlenül”* ráejtették a több mint hétkilós fegyverüket a lábukra. Ha ezt az eljárást sérelmezték, rögvest letartoztatták őket.

A választási helyiségben is érthették meglepetések a gyanútlan választókat. Előfordult, hogy *„kifelejtették”* őket a választói névjegyzékből. Egyszer kialakítottak egy, a valódihoz teljesen hasonló szavazókört és az ellenzéki szavazókat oda invitálták, így összes szavazatuk elveszett. A választók korrekt voksolásuk után is sokszor hálátlanok. Churchill megnyerte a világháborút, de elvesztette a választásokat és az egyik legtehetségtelegebb angol politikust, Attlee-t választották meg miniszterelnöknek.



De Gaulle-t amikor leszavazták csak ennyit mondott: „*Mit várhatok attól a néptől, aki csak sajtóból 252 fajtát ismer?!*”

A választási eredményeknek beláthatatlan következményei lehetnek.

Az önkormányzati választások után megy haza a férj és közli a feleségével:

„*Képzeld Drágám három szavazatot kaptam!*”

Mire az asszony:

„*Jesszusom! Neked szeretőd van!*”

Végül a mai hatályos választójogi törvényünkről, csak annyit, hogy amikor a külföldi megfigyelőknek a töredékszavazatokat kezdték magyarázni, azt annyira bonyolultnak tartották, hogy kijelentették: „*Már értik, hogy miért magyar ember találta ki a Rubik kockát.*”